

Emeli aňyň ugry hanjak?

Category: Kitapcy, Publisistika, Sözler

написано kitapcy | 26 января, 2025

Emeli aňyň ugry hanjak? EMEI AŇYŇ UGRY HANJAK?

Nobat elektronik tapgyrda we emeli aňda! Hemmämiz ylmy-gumanitar ösüşiň bu täze tapgyrynyň getirip biljek howplaryna döz gelmäge taýýarlykly bolalyň.

Emeli aň tehnologiýasy soňky döwürlerde amala aşyrylan haýrana galdyryjy ösüşi bilen birnäçe gatlakda howatyrlandyрма döretdi. Köp sanly syýasatçy, hünärmen, alym; intelligensiýanyň wekili, akademik şu günlerde howatyrlandyrmalaryny agzaman durup bilenoklar we bolup biläýjek howplaryň netijeleri babatda duýduryp, hökümetleri dünýäni ähtimallygy ýokary betbagtlykdan gorap saklajak çäklendirmeler girizmek we gözegçiligi berkitmek üçin wagt ýitirmezlige çagyryar.

Birleşen Korollyk hökümeti emeli aň tehnologiýasynyň ulanylyşyny kanunlaşdyrmak niýetiniň bardygyny görkezmek üçin bu boýunça «ak kart» girizmekçidigini mälim etdi.

Ýöne bu çäre hünärmenler tarapyndan oňyn garşylanmady, çünki olaryň pikiriçe beýtmek ýakyn howp derejesine çykanok.

Habar beriş serişdelerinde çykan habarlarda ABŞ-nyň prezidenti Jo Baýdeniň emeli aňyň ýalňyş ellere düşme ähtimallygyny ara alyp maslahatlaşmak üçin ýakynda Ak Tamda orunbasarlary we geňeşçileri bilen geçiren ýygnaýynyň gürrüni boldy. Hut şol mesele Ýewrobileleşigiňem gün tertibine girizildi.

Birnäçe gün mundan öň Ýaponiýanyň Hirosima şäherinde geçirilen «G7» ýygnaşygynyň gün tertibinde-de şu howatyrly mesele

bardy. Birleşen Korollygyň premýer-ministri emeli aňyň döredip biläýjek howplarynyň öňüni aljak çäklendirmeleriniň girizilmezliginiň netijeleri boýunça beýleki ýurtlara duýduryş berdi. Ýoldaş Rişi Sunagyň aýdanlary onuň hökümet düzümindäki Tehnologiýa ministriniň has öňki beýanatlary we Birleşen Korollygyň emeli aň tehnologiýasynyň ösüşiniň öňündäki päsgelçiliklerden saplanan şertleri döretmäge synanyşýandygy baradaky sözlerine gabat gelenok.

Geçen hepde Birleşen Korollygyň iň uly okuw jaýlarynyň käbir müdirlerinden düzslen koalisiýanyň arasynda emeli aňyň okuw döwrüne ýetirýän täsirini öwrenmek üçin ýygmanyşyk geçirdi.

Ýygmanyşygyň jemleme tapgyrynda-da emeli aňyň okuwa salýan howpy barada duýdurýan bildiriş yglan edilup, bu meseläniň içgin öwrenilmegi üçin hünärmenler komiteti döredildi.

Okuw boýunça berlen bu duýduryş «British Telecom» («BT») kompaniýasynyň beýanaty bilen bir wagta gabat geldi. Beýanatda kompaniýa 2030-njy ýyla çenli 10 müň işgärini işden çykaryp, olaryň ýerine emeli aňy geçirmek isleýändigini aýtdy.

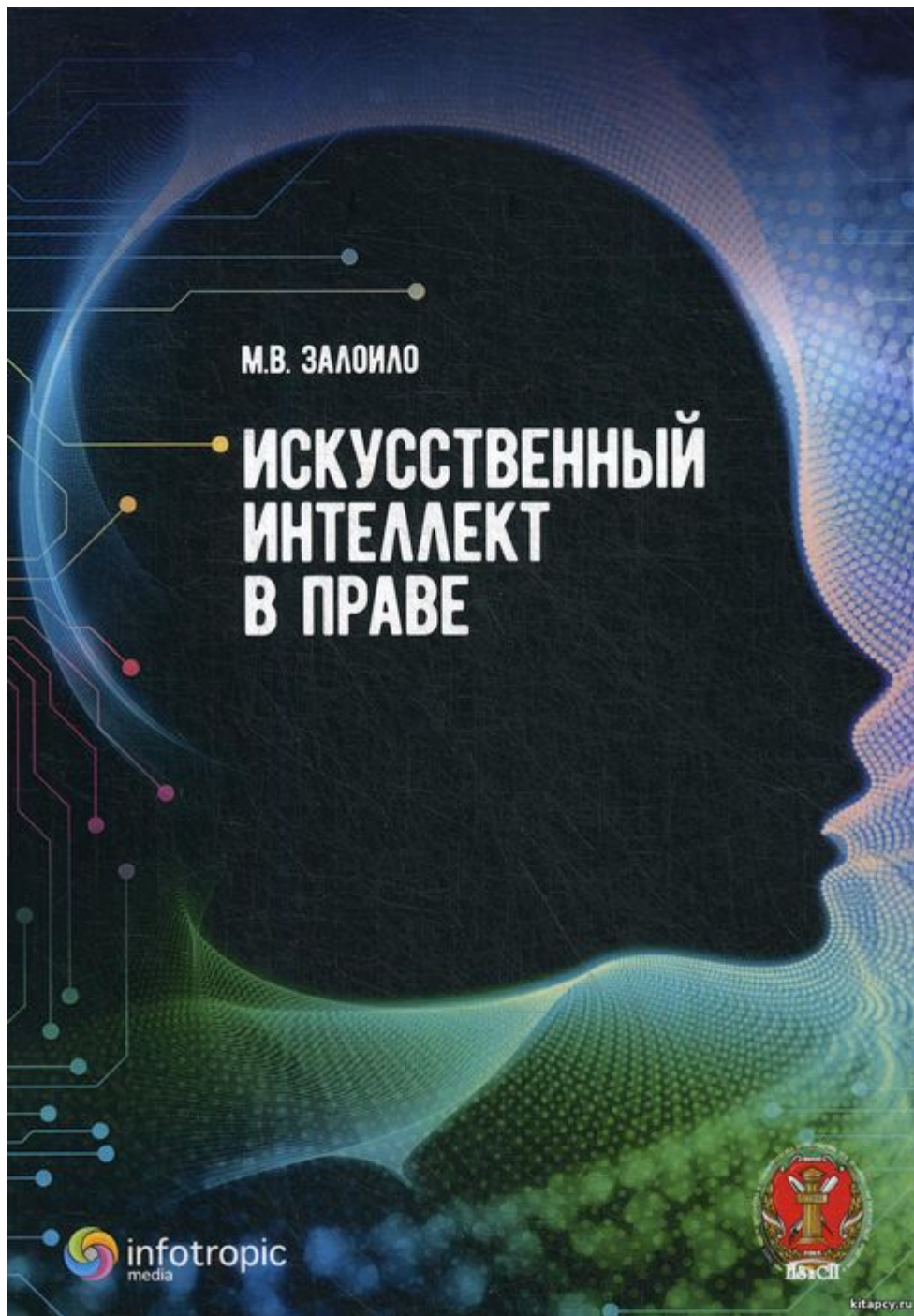
«Goldman Sachs» banky dünýä boýunça 300 milliona golaý işiň emeli aň tehnologiýasynyň çendenaşa ösendjgi sebäpli howp astyna girjekdigini çak edýär.

Şondan öň habar beriş serişdelerinde birnäçe aýdym sözünüň we roman awtorynyň eserlerini ýazanda emeli aňyň kömegine ýüz urandyklaryny tassyklaýan habarlary okamaga başladyk.

Metbugatda çykan habarlar eseriň üstünde işlän döwründe emeli aňyň kömeginden peýdalanan awtorlaryň atlary bilen «Amazon»-da satuwa çykarylan 200-den gowrak kitabyň çap edilendigini aýdýar.

Geçen aý Londondaky kitap sergisinde çekişmeleriň köpüsi şu tema hakdady. Geçen hepde Londonda arap gazetleriniň birinde editor bolup işleýän bir tanşymy gördüm. Özara gürrüň edip durkak ol maňa degşen bolup şeýle diýdi:

– Ýakyn geljekde gazetlere siziň ýaly žurnalistleriň geregi bolmaz we emeli aňyň taýýarlan makalalarydyr habarlaryny okarsyňyz!

Emeli aň dezinformasiýada we ekstremizmi ýaýmakda ulanylsa nähili bolar? Uzak ýyllaryň dowamynda galplykdan we hilegärlikden ejir çekip gelýän ylmy işleriň-ä gürrüňinem edip durjak däl!

Mesele şunda, howp munuň bilen gutarmaýar.

Geçen hepde emeli aň tehnologiýasy pudagyndaky iň uly hünärmenleriň biri we «ChatGPT» ulgamyny kämilleşdiren «OpenAI» kompaniýasynyň direktory Sam Altman emeli aňdan peýdalanmagyň bolup biläýjek howplary boýunça duýduryşlary berip, munuň «saýlawlarda galplyk etmek, maliýe bazarlary bilen oýun etmek we jenaýatçylaryň adamlary aldamagyna ýardam

etmek» üçin ulanylyp bilinjekdigine ünsi çekdi.

Munuň özi bu ugurda köp sanly alymyň we hünärmeniň şeýle çemeleşmä berk garşy çykýandygy hakykatyny üýtgetmeýär. Bu adamlaryň aýtmagyna görä, şeýle çemeleşme ylmy barlaglaryň erkinligine çäk goýýarmyş.

Olaryň biri emeli aňy çarşak ýaly bir zatdygyny öňe sürdi: çarşagy makaron iýmek üçinem ulanyp bilýärsiňiz, kimdir birini ýaralamak üçinem. Elbetde, ikinji ýagdaýda jogapkärçiligi boýnuňyza almaly bolarsyňyz.

Taryhdan ylmy ösüş boýunça gumanitar öňe gidişligiň ýer ýüzündäki ýaşaýşy gowulandyrmak üçin gereklidigini, ýöne munuň hökman bir jogabynyňam bolýandygyny öwrenerçe bolduk.

Senagat rewolýusiýasy oba ýerleriniň ilatyny şäherlere çekip, ýer eýeçilik düzgünini soňlandyrdy.

Munuň bilen birlikde imperializm we çig mal edinmek ugrundaky göreş ýaly howply tapgyryň önünde gapylary soňuna çenli açdy: eksplutatirllemek, halklaryň baýlyklaryny talamak, iki jahan urşy we dünýä iki lagere bölünmegi.

Mundan soňky atom tapgyry bizi ýer ýüzündäki ýaşaýşyň soňy hakdaky üznüksiz gorkyny başdan geçirer ýaly ýagdaýa düşürdi. Bu gorky bize ýadro dänderijiligini getirdi we şeýdip wagtlaýynam bolsa halas bolduk.

Nobat elektronik tapgyrda we emeli aňda! Hemmämiz ylmy-gumanitar ösüşiň bu täze tapgyrynyň getirip biljek howplaryna döz gelmäge taýýarlykly bolalyň. Munuň özi gorky-ünji taýdan owalkylardan peslärligi ýok, ýöne gerekli tapgyr.

Juma BUKLEÝB.

Çarşenbe, 24.05.2023 ý. Publisistika